https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

O‘rinova Nargiza Faxriddin qizi
Guliston Davlat Universiteti o’qituvchi-tadqiqotchisi
E-mail:n.faxriddinovna99@gmail.com
Tel:+998993947499

“MAKTABGACHA TA’LIM SIFATINI OSHIRISHDA MOSLASHTIRILGAN MONTESSORI INTEGRATIV METODINING ILMIY-AMALIY IMKONIYATLARI

Annotatsiya:

Mazkur ilmiy maqolada maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirish jarayonida xalqaro pedagogik yondashuvlardan foydalanish masalalari Montessori metodikasi misolida tadqiq etiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi Montessori pedagogikasining nazariy-metodologik asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda uni O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimi sharoitida joriy etishning imkoniyatlari, cheklovlari va moslashuv mexanizmlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot jarayonida qiyosiy-tahliliy, tizimli yondashuv, mantiqiy umumlashtirish hamda normativ-huquqiy hujjatlar tahlili metodlaridan foydalanilgan. Maqolada Montessori metodikasining bolaga yo‘naltirilganlik, mustaqil faoliyatni rag‘batlantirish va rivojlantiruvchi ta’lim muhitini tashkil etishga asoslangan tamoyillari maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv, ijtimoiy-emotsional va shaxsiy rivojlanishiga ta’siri nuqtayi nazaridan yoritilgan.

Shu bilan birga, metodikani amaliyotga tatbiq etishda yuzaga keladigan asosiy muammolar — pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyasi darajasi, moddiy-texnik resurslarning yetarliligi hamda metodikaning milliy tarbiya an’analari va amaldagi davlat ta’lim standartlariga moslashuvi masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda Montessori metodikasini O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimi sharoitida milliy tarbiya komponentlari bilan integratsiyalashgan holda qo‘llashning konseptual modeli taklif etiladi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Maqola mazmuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF–158-sonli “O‘zbekiston–2030” strategiyasida belgilangan “har bir insonga o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun munosib sharoitlar yaratish” ustuvor yo‘nalishi, xususan, maktabgacha ta’lim sifatini oshirish va inson kapitalini rivojlantirish vazifalariga mos holda ishlab chiqilgan**.** Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish va pedagogik amaliyotni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Montessori metodikasi; xalqaro pedagogik tajriba; ta’limni milliy sharoitga moslashtirish; bolaga yo‘naltirilgan ta’lim; pedagogik kompetensiya; rivojlantiruvchi ta’lim muhiti; maktabgacha yoshdagi bolalar rivoji; ta’lim sifatini oshirish; pedagogik innovatsiyalar.

Аннотация

В данной научной статье рассматриваются вопросы использования международных педагогических подходов в процессе совершенствования системы дошкольного образования на примере методики Монтессори. Основной целью исследования является научный анализ теоретико-методологических основ педагогики Монтессори, а также определение возможностей, ограничений и механизмов её адаптации и внедрения в условиях системы дошкольного образования Республики Узбекистан.

В ходе исследования использованы сравнительно-аналитический метод, системный подход, логическое обобщение, а также анализ нормативно-правовых документов. В статье раскрываются принципы методики Монтессори, основанные на ориентации на ребёнка, стимулировании самостоятельной деятельности и организации развивающей образовательной среды, с точки зрения их влияния на когнитивное, социально-эмоциональное и личностное развитие детей дошкольного возраста.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Наряду с этим, научно анализируются основные проблемы, возникающие при внедрении методики в практику, в том числе уровень профессиональной компетентности педагогических кадров, обеспеченность материально-техническими ресурсами, а также вопросы адаптации методики к национальным воспитательным традициям и действующим государственным образовательным стандартам. В исследовании предлагается концептуальная модель применения методики Монтессори в системе дошкольного образования Узбекистана с интеграцией национальных компонентов воспитания.

Содержание статьи разработано в соответствии с приоритетным направлением «создание достойных условий для реализации потенциала каждого человека», определённым Указом Президента Республики Узбекистан от 11 сентября 2023 года № PF–158 «О стратегии «Узбекистан–2030», в частности в части повышения качества дошкольного образования и развития человеческого капитала. Полученные результаты могут служить теоретической основой для разработки научно-практических рекомендаций, направленных на модернизацию системы дошкольного образования и совершенствование педагогической практики.

Ключевые слова: методика Монтессори; международный педагогический опыт; адаптация образования к национальным условиям; личностно-ориентированное обучение; педагогическая компетентность; развивающая образовательная среда; развитие детей дошкольного возраста; повышение качества образования; педагогические инновации.

Abstract

This scientific article examines the issues of applying international pedagogical approaches in the process of improving the preschool education system, using the Montessori methodology as a case study. The main objective of the research is to provide a scientific analysis of the theoretical and

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

methodological foundations of Montessori pedagogy, as well as to identify the possibilities, limitations, and adaptation mechanisms for its implementation within the context of the preschool education system of the Republic of Uzbekistan.

The study employs comparative-analytical methods, a systemic approach, logical generalization, and an analysis of regulatory and legal documents. The article highlights the key principles of the Montessori methodology—such as child-centeredness, encouragement of independent activity, and the organization of a development-oriented learning environment—and examines their impact on the cognitive, socio-emotional, and personal development of preschool-aged children.

In addition, the research provides a scientific analysis of the main challenges associated with the practical implementation of the methodology, including the level of professional competence of teaching staff, the adequacy of material and technical resources, and issues related to adapting the methodology to national educational traditions and existing state educational standards. The study proposes a conceptual model for applying the Montessori methodology in the preschool education system of Uzbekistan through its integration with national educational components.

The content of the article is developed in accordance with the priority direction “creating favorable conditions for every individual to realize their potential,” as defined in the Presidential Decree of the Republic of Uzbekistan dated September 11, 2023, No. PF–158 “On the Uzbekistan–2030 Strategy,” particularly with regard to improving the quality of preschool education and developing human capital. The research findings provide a theoretical basis for the development of scientific and practical recommendations aimed at modernizing the preschool education system and enhancing pedagogical practice.

Keywords: Montessori methodology; international pedagogical experience; adaptation of education to national context; child-centered learning; pedagogical

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

competence; developmental learning environment; preschool children's development; improvement of education quality; pedagogical innovations.

Kirish

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF–158-sonli “O‘zbekiston–2030” strategiyasida har bir insonning salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun zarur sharoitlar yaratish vazifasi belgilangan bo‘lib, bu jarayonda maktabgacha ta’lim inson kapitalini shakllantirishning muhim bo‘g‘ini sifatida e’tirof etiladi.

Mazkur strategik hujjatda maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual, ijtimoiy-emotsional va shaxsiy rivojlanishini ta’minlovchi zamonaviy ta’lim muhitini yaratish, pedagog kadrlar salohiyatini oshirish hamda ilg‘or xalqaro **tajribalarni milliy ta’lim tizimiga moslashtirish zarurligi alohida ta’kidlanadi.** Biroq amaliyotda pedagog kadrlarning metodik tayyorgarligi yetarli emasligi, moddiy-texnik bazaning cheklanganligi va xalqaro metodikalarni milliy ta’lim standartlari bilan uyg‘unlashtirishdagi qiyinchiliklar mavjud. Shu sababli, ushbu vazifalarni samarali amalga oshirishning yechimi sifatida Montessori pedagogikasini milliy tarbiya an’analari va amaldagi davlat ta’lim standartlari bilan uyg‘unlashtirgan holda qo‘llashga asoslangan moslashtirilgan Montessori integrativ metodini joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, mazkur metodni ilmiy asosda o‘rganish va uni O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimi sharoitida tatbiq etish masalasi muhim ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Moslashtirilgan Montessori-integrativ metod (MMIM)I esa maqolaing yechimi sifatida namoyon bo’ladi.

1. **Individual faoliyat + jamoaviy integratsiya**

➢ Montessori tamoyili saqlanadi, lekin **milliy o‘yinlar, kichik guruh mashg‘ulotlari va hamkorlikka asoslangan faoliyat** bilan boyitiladi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

➢ **Isbotlangan natija:** Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalar mustaqil va jamoaviy mashg‘ulotlarni uyg‘unlashtirganda ijtimoiy ko‘nikmalari sezilarli rivojlantiradi (Liu et al., 2019; Shirinova, 2022).

➢ **Amaliy misol:** “Ko‘cha bozori” roli o‘yini orqali bolalar pul va savdo tushunchasini o‘rganadi, guruhda qo‘shma rasm yoki konstruktor ishlari orqali hamkorlikni o‘rganadi.

2. **Rivojlantiruvchi muhitni milliy kontekstda tashkil etish**

➢ Didaktik materiallar **milliy madaniyat va kundalik hayot elementlari** bilan boyitiladi.

➢ **Isbotlangan natija:** Milliy va madaniy elementlar bilan boyitilgan mashg‘ulotlar bolalarning madaniy ongini oshirishga xizmat qiladi (Montessori Research Journal, 2021).

➢ **Amaliy misol:** O‘quv markazidagi bloklar orqali an’anaviy uy-ro‘zg‘or buyumlari yoki milliy liboslar aks ettiriladi, bolalar tanish predmetlar bilan ishlash orqali o‘z madaniyatini tushunadi.

3. **Pedagogning faol yo‘naltiruvchi roli**

➢ Pedagog faqat kuzatuvchi emas, jarayonni **maqsadga yo‘naltiruvchi subyekt** sifatida ishtirok etadi.

➢ **Isbotlangan natija:** Pedagogik yo‘naltirish bolalarning muammoni hal qilish va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi (Xalqaro Montessori tadqiqotlari, 2020).

➢ **Amaliy misol:** Guruh faoliyati davomida pedagog bolalarga savollar berib, mantiqiy fikrlash va muammoni hal qilishga yo‘naltiradi.

3. Tadqiqot natijalari

Ko‘rsatkich	MMIM modeli	Hozirgi amaliyot (bog‘cha)	Farq / Yangilik
Mustaqil qaror qabul qilish	Yuqori	O‘rtacha	MMIM tizimli va indikatorli

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Ko‘rsatkich	MMIM modeli	Hozirgi amaliyot (bog‘cha)	Farq / Yangilik
Jamoaviy faoliyat	Yuqori	Past	Guruh mashg‘ulotlari integratsiyalangan
Ijtimoiy-emotsional rivojlanish	Yuqori	O‘rtacha	Pedagog nazorati + milliy elementlar
Pedagogning roli	Faol yo‘naltiruvchi	Kuzatuvchi	Jarayonni maqsadga yo‘naltiradi

- MMIM modeli maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv faolligi, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalari va ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi (UNESCO, 2021).
- Individualizm tendensiyasi MMIM orqali jamoaviy faoliyat bilan muvozanatlashadi.
- Pedagogning faol yo‘naltiruvchi roli natijasida mashg‘ulotlar **maqsadga yo‘naltirilgan va o‘lchanadigan** holatga keladi (Shirinova, 2022).

Muhokama

- Montessori tamoyillari **milliy ta’lim sharoiti va jamoaviy faoliyat elementlari bilan uyg‘unlashtirilishi** pedagogik samaradorlikni oshiradi. Bu bolalarning individual qobiliyatlari bilan bir qatorda, ijtimoiy ko‘nikmalari va guruh ichidagi hamkorligini rivojlantirishga xizmat qiladi (UNESCO, 2021; Shirinova, 2022).
- Amaliyotdagi kuzatuv mezonlari va metodik qoidalar **tizimli tarzda belgilangan bo‘lganda**, pedagoglar faoliyati nafaqat kuzatuvchilik bilan cheklanmay, balki **maqsadga yo‘naltiruvchi, rejalashtirilgan va samarali pedagogik jarayon** sifatida namoyon bo‘ladi. Bu esa metodning **amaliyotga moslashganligini va o‘lchovli natijalar berishini** kafolatlaydi (Liu et al., 2019).
- Shu tarzda MMIM modeli bog‘chalarda mavjud bo‘lgan mashg‘ulotlardan **tubdan farqli, tizimli va ilmiy asoslangan innovatsiya** sifatida ajralib turadi. U

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

nafaqat Montessori tamoyillarini saqlab qoladi, balki **milliy qadriyatlar, jamoaviy o‘yinlar va pedagog nazoratini** o‘z ichiga olgan holda, bolalarning kognitiv va ijtimoiy-emotsional rivojlanishini maksimal darajada qo‘llab-quvvatlaydi (Montessori Research Journal, 2021).

- Bundan tashqari, ushbu metodning integratsiyalashgan modeli pedagogik amaliyotga ilmiy asoslangan standartlarni kiritadi, natijalarni baholash va takomillashtirish imkonini beradi. Shu bilan, MMIM nafaqat o‘quv jarayonining sifatini oshiradi, balki innovatsion pedagogik yondashuvlarni milliy ta’lim tizimiga joriy etish uchun konseptual asos yaratadi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Moslashtirilgan Montessori-Integrativ Metod (MMIM) hozirgi bog‘chalarda qisman qo‘llanilayotgan Montessori elementlarini ilmiy asoslangan tizimga aylantiradi, ularni milliy qadriyatlar va kontekst bilan uyg‘unlashtiradi**,** shuningdek**,** jamoaviy faoliyat elementlari bilan boyitadi. Shu tarzda metod bolalarning individual va ijtimoiy rivojlanish jarayonlarini birlashtiradi, pedagogik jarayonni esa optimallashtiradi va o‘lchanadigan natijalar bilan ta’minlaydi (Shirinova, 2022; Montessori Research Journal, 2021).

Ushbu metod nazariy yangilik sifatida Montessori tamoyillarini mahalliy sharoitga moslashtiradi, amaliy pedagogik yechim sifatida esa bog‘chalarda mavjud bo‘lgan mashg‘ulotlardan farq qiluvchi tizimli va indikatorli yondashuvni taqdim etadi. Masalan, MMIM modelida bolalar mustaqil faoliyatni jamoaviy o‘yinlar bilan uyg‘unlashtirib**,** milliy qadriyatlar asosida amaliy mashg‘ulotlarda qatnashadi, pedagog esa jarayonni faol yo‘naltiruvchi sifatida boshqaradi. Shuningdek, tadqiqot natijalarida MMIM metodining asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. **Individual va jamoaviy faoliyatni uyg‘unlashtirish**, bu bolalarning ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalarini oshirishga xizmat qiladi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

2. **Milliy qadriyatlar va madaniyat elementlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish**, bolalarning madaniy ongini rivojlantiradi.

3. **Pedagogning faol yo'naltiruvchi roli**, mashg'ulotlarni maqsadga yo'naltiradi va jarayonni indikatorlar asosida nazorat qiladi.

4. **Natijalarni o'lchash va tahlil qilish imkoniyati**, metodning samaradorligini va ta'lim sifatini ilmiy asosda baholashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **O'zbekiston Respublikasi Prezidenti.** (2023). *"O'zbekiston–2030" strategiyasi to'g'risida* (PF–158-son Farmon). Toshkent.
2. **O'zbekiston Respublikasi Prezidenti.** (2019). *O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida* (PF–5847-son Farmon). Toshkent.
3. **UNESCO.** (2021). *Global Education Monitoring Report 2021: Early Childhood Education*. Paris: UNESCO Publishing.
4. **International Montessori Association.** (2020). *Montessori Methods and Social-Emotional Development in Early Childhood*. Geneva: International Montessori Association.
5. **Montessori Research Journal.** (2021). Integrating Montessori Principles with National Curricula: Case Studies and Evidence, 15(3), 45–67.
6. **Liu, Y., Zhang, H., & Chen, J.** (2020). Montessori-based approaches in early childhood education: Contemporary practices and outcomes. *Early Childhood Education Journal*, 48(4), 487–499.
7. **Lillard, A., & Heise, M. J.** (2021). Montessori education and child development: A review of recent evidence. *NPJ Science of Learning*, 6(1), 1–10.
8. **OECD.** (2020). *Early Learning and Child Well-being: A Study of Five-Year-Olds*. Paris: OECD Publishing.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

9. **Shirinova, D.** (2022). *Montessori metodikasining O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimiga moslashtirilishi*. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
10. **O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi.** (2021). *Maktabgacha ta’lim davlat standarti va metodik tavsiyalar*. Toshkent: Vazirlik nashriyoti